

Zpráva z komunitní procházky krajinou Císařského ostrova a okolí

Zpracoval: Lukáš Hanus Ph.D.
Praha, listopad 2019
Vytvořeno pro IPR Praha

Účastníci:

Veřejnost z řad obyvatel města Prahy

Lukáš Hanus Ph.D. - dodavatel participačních plánovacích služeb

MgA. Marek Kundra - Institutu plánování a rozvoje hl. města Prahy,

Ing. Miroslav Šindlar a kol. – Šindlar s.r.o.

ing. arch. Aleš Steiner - Steiner a Malíková krajinářští architekti

ing. František Malý - Klub trojské historie

Martin Veselý Ph.D. – facilitace

Vymezení území řešeného v projektu Divoká Vltava. Zdroj IPR Praha.

Projekt Divoká Vltava

IPR Praha [...]pracuje na projektu Divoká Vltava, který má pomoci snížit dopady případných povodní. Uprostřed ostrova by měly být vzniknout potůčky a říční ostrůvky, které vytvoří unikátní prostor pro hru a odpočinek dětí i dospělých. Skrze takto vzniklou terénní sníženinu se navíc bude moci v případě povodní rozlít voda, aniž by jinde způsobila zásadnější škody. Vzniknout by díky tomu měl zároveň prostor pro relax, ale i pro vzdělávání v přírodě. Budou zde

přírodní břehy s přímým vstupem k vodě, které z města po vybudování kamenných nábřeží prakticky zmizely. [...] Časem vznikne i okružní pěší a jezdecká trasa kolem celého ostrova. Později se počítá třeba s výstavbou nové lávky, která by propojila Prahu 6 a zoologickou zahradu. Nová úrovněová zvedací lávka by mohla Vltavu překlenout i mezi Císařským ostrovem a Stromovkou.¹

Komunitní vycházka/cyklovyjíždka

Komunitní vycházka/cyklovyjíždka je metodou, která otevírá rezidentům, návštěvníkům či provozovatelům možnost zamyslet se nad hodnotami lokality a identifikovat její hlavní problémy (např. nedostatek přechodů pro chodce, nebezpečná zákoutí). Vedle toho se účastníci a účastnice mohou vyjádřit, jaké

aktivity by v místě teď nebo v budoucnu preferovali. Cyklovyjíždka se zaměřuje zejména na preference a potřeby cyklistů a cyklistek v daném území. Vycházka, během které se na místě sbírají podněty, probíhá po skupinkách, za účasti facilitátorů a zapisovatelů.

(Manuál participace IPR Praha, 2016).

¹ Více o projektu Divoká Vltava na <http://www.iprpraha.cz/clanek/1713/bliz-prirode-cisarsky-ostrov-se-zacne-menit-jeste-letos>

Úvodem

Společná vycházka krajinou Císařského ostrova proběhla ve slunném dni vrcholného podzimu 2019. Cílů veřejné komentované procházky bylo hned několik. **Mezi hlavní cíle spadal záměr představit výsledky anketních průzkumů a dlouhodobých antropologických výzkumů veřejnosti a pověřeným projektantům krajinářského řešení, a vyžádat si od uživatelské veřejnosti kritickou zpětnou vazbu.** Záměrem bylo představit výsledky v reálném místě současným i potencionálním uživatelům Císařského ostrova. Dalším cílem bylo představit výsledky výzkumů projektantům úprav Císařského ostrova a okolí. Jedná se o projekty Divoká Vltava, nová protipovodňová ochrana Zoologické zahrady, a v neposlední řadě úpravy nábřeží Stromovky v ulici Za Císařským mlýnem.

Lukáš Hanus a Martin Veselý (realizátoři participativních plánování projektu Divoká Vltava) následně moderovali diskusi mezi veřejností, zástupci IPR Praha a projektanty nad jednotlivými tématy revitalizace ostrova. V mnoha ohledech tak vznikla podnětná diskuse rozvíjející antropologická a sociometrická zjištění.

Zdroj IPR Praha.

Shrnutí přednesených výsledků výzkumů

Závěry proběhlých výzkumů referují k aktérskému vidění Trojské kotliny, již je Císařský ostrov nedílnou součástí, jako místa s výjimečnými přírodními jevy a sceneriemi. Je to místo bující městskou přírodou. Ostrov nabízí možnost kontaktu s městskou divočinou v těsné blízkosti centra města. Kotlina má netradiční krajinářské řešení složené například z mnoha jinde neviděných prvků jako protipovodňová ochrana, dvě linky čistírny odpadních vod, možnost víceúrovňového pohybu kolem řeky, trojský svah kotliny s botanickou zahradou a ostrá hrana „severní terasy“ města a dalších prvků.

Kotlina není místem pro automobilovou dopravu, je to místo pro relaxaci a útěk ze shonu města. Jedná se o celoměstsky významné místo setkávání, kde je mnoho důležitých míst paměti jako Salabka, Hrachovka, Císařský mlýn, historický čistírna odpadních vod, Trojský zámek apod. Je lokalita s mnoha celostátně významnými institucemi, s nimiž je potřeba počítat a harmonizovat jejich potřeby s okolní krajinou a potřebami jejich obyvatel.

Problematickým momentem se obyvatelům Trojské kotliny jeví přítomnost několika milionů návštěvníků (nejen) velkých institucí každý rok. Objevuje se obtěžující hluk z produkcí na Výstavišti Praha a dopravy generované turistickým ruchem. Dochází k uzavírání prostupnosti krajiny a tvorbě kontrolovaných veřejných prostranství z původně volně prostupných porostů (Botanická zahrada). Rizikový je pohyb na cyklostezce A2, kde na sebe „naráží“ několik vzájemně těžko spojitelných druhů bezmotorové i motorové dopravy. Hlavním negativem Trojské kotliny jsou ale především nevyužití potenciály veřejných prostranství (vodácký sport, skatepark pod novým Trojským mostem, nábřeží Stromovky, celá oblast ostrova - nyní prakticky nevyužívaného). Identita Trojské kotliny není v současnosti aktuální. V imaginaci uživatelů kotliny o možnostech využití veřejných prostranství nemá ostrov hlubší obraz.

Z výzkumů veřejného mínění vyplývá, že nejpozitivněji hodnocené možnosti veřejného prostoru jsou pobyt v přírodě, klid pro relaxaci, bezpečnost pěšího pohybu a možnost praktikování rekreačních sportovních aktivit v lokalitě neohrožované automobilovou dopravou. Naopak negativně byly hodnoceny současné možnosti koupání v řece, spojení s okolními městskými částmi pomocí MHD, kulturní vyžití v místě, ale také rušivé vlivy pouťových a příbuzných atrakcí v Trojské kotlině umístěné.

Do obrazu ostrova se pozitivně promítá především místní bistro, a možnost pozorování koníčků v ohradě (nejčastější cíl na ostrově především pro rodiče s dětmi). Největším benefitem místa rychlý přístup ze Stromovky do Troji a dále, díky lávce. Lávka je nyní v procesu výstavby.

Hlavní současná negativa jediné prostupné a prakticky veřejně využívané části ostrova mezi lávkou a mostkem do Stromovky jsou spojena s redukováním provozem přívozu. Císařský ostrov je obecně velmi málo navštěvovaný, po pádu lávky takřka vymizel z mapy rekreačních možností. Funguje právě jenom jako tranzitní koridor. Kromě kynologického klubu a jednoho bistra (nyní s kulturním programem) nenabízí další možnosti k zastavení. Prakticky neexistuje povědomí, jaká veřejná prostranství ve své středové a západní části ostrov nabízí.

Současná interpretace veřejného prostoru ostrova

Císařský ostrov je nejméně oblíbenou částí Trojské kotliny. V anketě s ním bylo spokojeno pouze 16% respondentů. Toto číslo je možné díky datům z antropologického výzkumu hodnot veřejného prostoru interpretovat v tom smyslu, že respondentům vyhovuje, že se ostrov zatím nestal další zastavěnou částí města, byť jsou na něm dva areály čistíren odpadních vod.

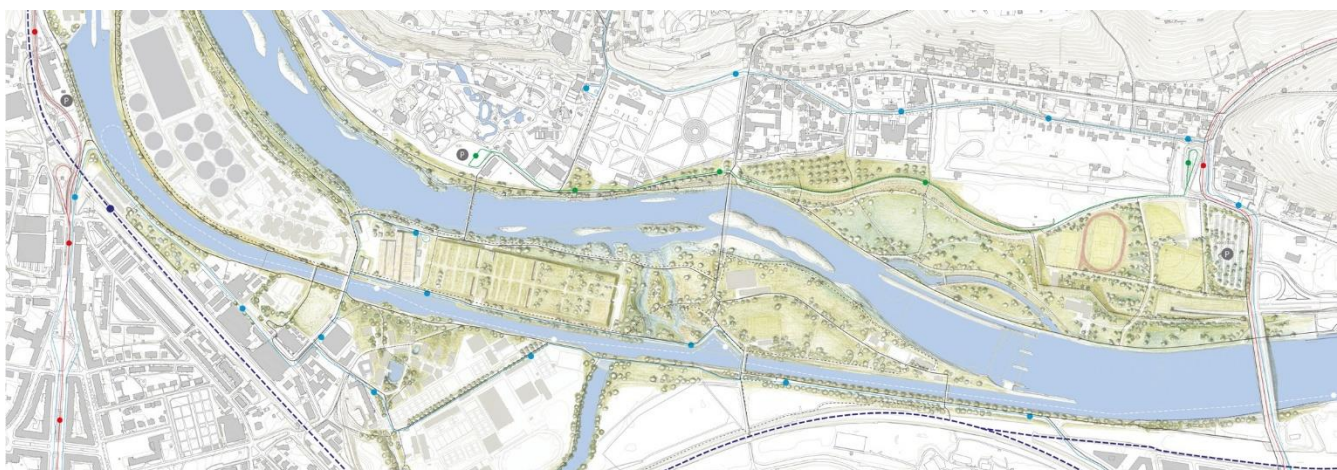
Současně je ale ostrov vnímán jako dobře dostupný. Za snadno či spíše dostupný ho označilo 62% respondentů. Lze ho tak integrovat do obrazu rekreačních oblastí Trojské kotliny, pokud se najdou atraktivní možnosti využití ve veřejném prostoru. Revitalizace je mimořádnou příležitostí.

Požadavky na budoucnost veřejného prostoru na ostrově

Ostrov je v jeho nové podobě viděn jako místo pro pobyt v přírodě, setkávání s přáteli a rodinou třeba formou pikniku či procházky. V každém případě je to místo pro kontakt s vodou. Poptáváno je přírodní koupaliště s „inteligentním“ občerstvovacím provozem. Tyto funkce by ale neměly rušit okolní faunu a flóru, která je viděna jako atraktivní cíl pro pozorování a edukaci především dětí. Ostrov by mohl být také místem pro rekreační sport, především pro jogging. Zcela odmítnuto bylo zachování současného stavu a vytvoření parkoviště pro návštěvníky trojských institucí.

Zdroj IPR Praha.

Celkový pohled na prozatímní koncepční studii úprav v Trojské kotlině. Zdroj IPR Praha.

Shrnutí proběhlé diskuse

V rámci diskuse bylo účastníky uvedeno:

- Zástupce projekčního ateliéru pan ing. Šindlar uvedl, že průleh na místě současného kynologického klubu bude mít dva rozdělené koridory. Přítomny budou travnaté podrosty s možným bylinným patrem. Prostory budou oddělené, což zvýší komfort pobytu a soukromí pro návštěvníky. Niva bude pozvolná a potok velmi mělký (cca 40 – 50 cm). Řešení si vyžádá častější sečení travních porostů. Charakter průlehu bude rovinatá krajina s potoky s dobrým přístupem do vody. Referenční projekt je řešení pražské říčky Rokytky v oblasti „Pod Smetánkou“ na Praze 8, či řešení litovecko-šáreckého potoka na pomezí Prahy a středočeských kraje.

Detail koncepční studie tzv. „průlehu“ s možnými koryty potoka. Zdroj IPR Praha.

- **Poslední hospoda v trojské sokolovně je čerstvě uzavřena** a hledá nového nájemce, v oblasti Troji je jediný lidový podnik na Císařském ostrově.
- Padl řečnický dotaz, zda dva roky po pádu trojské lávky **existuje oficiální zpráva o příčinách destrukce lávky?**
- Diskutovány byly možnosti **lanovky mezi Podbabou a Bohnicemi** jako alternativě tramvajového mostu. Právě most byl kritizován jako nevhodný prvek ve vyváženém přírodním prostředí klidného toku řeky Vltavy v Podhoří.
- **Troja je „ztrácející se vesnice“**, která mizí pod nánosy nové výstavby luxusních rezidencí typu „gated community“, nekontrolovatelné tranzitní dopravy a turistického ruchu.
- Padla otázka, kdy se veřejnosti **otevře nová nadzemní část ČOV?**
- Historik ing. František Malý uvedl data k vybudování **dlážděné cesty přes skrze Císařský ostrov panem Svobodou v roce 1920** – výstavbou cesty se zkrátila pěší cesta lidí z centra města do Troji cca o 45 minut. Pan Svoboda platil cestu ze svých finančních rezerv, jelikož jí odmítla zafinancovat tehdejší obec Troja.
- Zajímavým rysem existence místních výletních restaurací a hospod bylo to, že většina z nich fungovala před rokem 1948 jako doplněk hospodářství zde usídlených rodin, uvedl pamětník.
- Účastník uvedl, že je klíčové zmínit, že Troja a **Císařský ostrov byly až do roku 1948 především zásobárnou zeleniny pro „půl Prahy“** – existovalo zde mnoho polí, políček, záhumenek, zelinářství, a v poválečné historii zahrádkářská kolonie,
- Diskutována byla **schopnost řeky proměnlivě modulovat své koryto** pískovými sedimenty, především pak zátočinu pod bývalou lávkou.
- Vstup do vody je komplikovaný díky ostrému geologickému podloží – představitel projekční kanceláře pan ing. Šindlar nastínil, že **vstup do Vltavy bude v oblasti budoucího průlehu mnohem pozvolnější**, než je tomu nyní. Tím také dojde k příjemnějšímu přístupu pro návštěvníky kotliny.
- Historik pan František Malý uvedl, že problémem zužování hlavního koryta Vltavy v Troji byl v první polovině 20. století úbytek vody v holešovickém přístavu.
- **Zaniklé laguny** na Vltavě podél Troji byly vytvořeny proto, že se měl zrychlit tok řeky.
- Jeden z účastníků uvedl obavu, že **obyvatelé Troji pomalu ztrácí víru v pozitivní změny na Císařském ostrově ve dohledném časovém horizontu**. Přestože měla vycházka dobrou propagaci, tak se sešlo mnohem méně lidí, než by účastník očekával. Důvodem je ztráta zájmu o jen velmi pomalu pokračující proměny Trojské kotliny. Život v Troji se zhoršuje hlavně vlivem narůstající dopravy a odcizené bytové výstavby. Vyjádřil ale naději, že Císařský ostrov může být klidné místo pro relaxaci obyvatel Troji. Císařský ostrov by měl být veřejným prostorem věnovaným návštěvníkům, nikoliv místem rozšiřujících se technických infrastrukturních staveb (ČOV, Policie, vodní elektrárna apod.),
- Účastníci vyjádřili **zklamání nad prodejem pozemku hypodromu s tribunou soukromému majiteli**. „Byla to šance pro ostrov, která se nevyužila ve prospěch veřejného zájmu“. Upozornili na to, že podobných „ztrát“ se v Troji událo mnoho – a to jak na ostrově, tak na trojském břehu.

- Marek Kandrata (IPR Praha) uvedl, že **projekt Divoká Vltava je součástí plánovaných kompenzačních opatření souvisejících s umístěním nové vodní linky ČOV**. V druhé řadě je protipovodňovým opatřením.
- Zástupce projekčního týmu Divoké Vltavy uvedl, že v trojské části řeky Vltavy lze najít poslední přírodní peřej v Praze. Úprava řeky umožňuje **rozvolnit koryto do břehů**, jelikož zde není nábřežní zeď jako jinde ve městě. Zátočinka pod bývalou lávkou je příkladem filosofie budoucích krajinářských zásahů – logikou úprav je vytvořit větší protipovodňovou ochranu a zároveň rozšířit koridor řeky. V plánu je **snižít výšku břehů řeky z důvodu protipovodňové ochrany**, stejně jako lepšího vstupu do vody pro rekreační účely. Řeka má schopnost nanést nové sedimenty, díky nimž by mohl být příjemný a bezpečný přístup do vody. Vazba toku řeky, břehu a rozlivových částí ostrova je unikátní nejen v kontextu města. Cílená úprava řeky má své příklady z jiných projektů v jiných městech, kde se vždy stala novou oblíbenou destinací pro trávení volného času obyvatel města.
- Účastníci upozornili, že **po pádu lávky se z ostrova vytratil skoro veškerý lidský provoz**.
- Bylo uvedeno, že ostrov je ve své východní části skoro celý oplocený a omezený jen na velmi úzké cestičky. Marek Kandrata (IPR Praha) uvedl, že se **vyjednává o posunech plotů kolem pozemků** tak, aby se kolem nich mohli návštěvníci pohybovat. Špice ostrova s vodní elektrárnou zůstane pro veřejnost s největší pravděpodobností nepřístupná.
- Na ostrově kdysi byly tenisové kurty. Bylo zde několik zděných domů, kde se trvale bydlelo. Součástí ostrova byl u obchod „U Zdeborských“.
- Přítomnost čistírny odpadních vod zredukovala provoz lidí na ostrově. Kdysi existovaly varianty ostrova bez ČOV.
- V centrální části poblíž lávky je plánován tzv. průleh. V něm jsou navrženy **dvě koryta potoků**. Průtoky průlehem budou regulovány. Koryta se od sebe budou lišit. První koryto bude více sklonité s charakterem volně proudícího toku. Druhé koryto bude typem meandrujícího potoka, důsledně zaseklého do okolních břehů. Návštěvníci se budou moci dostat do kontaktu s vodou jak v korytech, tak na nově vytvořeném přístupném břehu.
- **Možnost k migraci vodních živočichů koryty bude vytvořena**, nedá se ovšem předpokládat, že by ryby tuto cestu skutečně využily. Probíhají jednání s hydrobiology a hydrogeology.
- Padl dotaz, zda je ještě možné otevřít diskusi o parkovišti na střeše nové vodní linky ČOV. Marek Kandrata (IPR Praha) uvedl, že tato varianta již není a nebude aktuální.
- Padla poznámka, že před 3 lety na Císařském ostrově proběhlo rozsáhlejší **kácení stromů**.
- Objevil se dotaz, zda je v plánu **obnovit koňskou cestu** na břehu plavebního. Marek Kandrata (IPR Praha) uvedl, že se neplánují změny reliéfu břehu plavebního kanálu.
- Po kolaudaci stavby ČOV budou **závory kolem ostrova odstraněny**.
- Pozemky prodané do vlastnictví společnosti „Císařský ostrov s.r.o.“ jsou nyní mimo působnost IPR Praha. Probíhají vyjednávání s majitelem. Jednání jsou náročná.
- Padl názor, že by na ostrově u restaurace měly být „kamenné“ toalety pro veřejné využití.